

Gawęda starego kretyna

KONSTANTY ILDEFONS GAŁCZYŃSKI

Gawędę starego kretyna

TEATRZYK „ZIELONA GĘŚ”

MA ZASZCZYT PRZEDSTAWIĆ

STARY KRETYN

leżąc na katafalku

Hej, hej. Jakie to były czasy... Socjalizmu żadnego nie było, wobec czego pracownica domowa nazywała się po prostu kuchta względnie parzygnat¹... A jakie możliwości otwierały się wtedy podczas mycia schodów względnie okien!...

Cuda? Nie tak jak dziś, zaledwie raz do roku, ale codziennie, panowie, codziennie i co najmniej w co drugim miesiącu: to broda wyrastała świętej pustelnicy w sposób gwarantowanie przerażający², to mogiła bogobojnego kucharza pokrywała się nagle majonezem z prawdziwej „nicejskiej” oliwy, to na niebie, mociumdzieju³, ukazywały się ogniste mioty, odkurzacze i tym podobne rzeczy.

A sznycle „po wiedeńsku”? Hej, lży się kręcą... Bo to był, proszę państwa, cały Wiedeń na talerzu, z Grinzingiem⁴ i szramelmuzyką⁵. Trzy dni można było jeść taki sznycel, słowo honoru.

A jakie teatra⁶ były! Jak stary Trapszo wyszedł na scenę w *Dziadach* i nacisnął syfon z wodą selcerską, i powiedział: „Ach, jak mnie pragnienie pali, ach, choćby wody kropelka!”, to, mociumdzieju, cała widownia spadała z krzesel.

Hej, lży się kręcą...

A po teatrze oczywiście: „Hawelka”⁷, szansonistki⁸ i szał. Paraliż postępowy naturalnie szerzył się do pewnego stopnia, ale co z tego? Gieniusze⁹ dzięki temu rodzili się masami. Przybyszewski¹⁰ grał na organach *Święty Boże*, a cesarz Franciszek Józef¹¹ zapuszczał bokobrody nie dla siebie, tylko dla kraju. Hej, lży się kręcą...

Ł.ZY

nb. zaczynają się kręcić z taką szybkością, że dalsze wygłaszanie monologu okazuje się niemożliwe

wobec czego

Kurtyna

Kobieta, Praca

Cud

Wspomnienia

Pamięć, Wspomnienia

¹parzygnat (daw., żart.) — marny kucharz. [przypis edytorski]

²broda wyrastała świętej pustelnicy w sposób gwarantowanie przerażający — nawiązanie do legendy o Świętej Wilgefortis, kobiety, której wyrosła broda, aby ta mogła uniknąć małżeństwa z poganinem. [przypis edytorski]

³mociumdziej (daw.) — skrót od staropolskiego zwrotu „mości panie dobrodzieju”. [przypis edytorski]

⁴Grinzing — obecnie dzielnica Wiednia, niegdyś wioska położona na jego obrzeżach, słynąca z winiarni i serwowanego w nich młodego wina. [przypis edytorski]

⁵szramelmuzyka — popularna w XIX wieku wiedeńska tradycyjna muzyka ludowa. Nazwę wzięła od nazwiska jej słynnych wykonawców — braci Johanna i Josefa Schrammelów. [przypis edytorski]

⁶teatra — dziś: teatry. [przypis edytorski]

⁷Hawelka — słynny lokal gastronomiczny działający od XIX wieku na Rynku Głównym w Krakowie. Jego bywałcami byli artyści, profesorowie i dziennikarze. [przypis edytorski]

⁸szansonistka — śpiewaczka kabaretowa, kawiarniana lub ogródkowa; piosenkarka. [przypis edytorski]

⁹gieniusze — dziś: geniusze, wykorzystana przez Gałczyńskiego zmięczona dawna forma, zachowana w niektórych gwarach, ma podkreślać sentymentalizm głównego bohatera utworu. [przypis edytorski]

¹⁰Stanisław Przybyszewski (1868–1927) — polski pisarz, poeta, dramaturg, nowelista okresu Młodej Polski, skandalista, przedstawiciel cyganerii krakowskiej i nurtu polskiego dekadentyzmu. [przypis edytorski]

¹¹Franciszek Józef (1830–1916) — cesarz Austrii i król Węgier, zwierzchnik zaboru austriackiego, w którym znajdował się ówczesny Kraków. [przypis edytorski]

majestatycznie opada

7 sierpnia 1949

Wszystkie zasoby Wolnych Lektur możesz swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać pod warunkiem zachowania warunków licencji i zgodnie z *Zasadami wykorzystania Wolnych Lektur*.

Ten utwór jest w domenie publicznej.

Wszystkie materiały dodatkowe (przypisy, motywy literackie) są udostępnione na *Licencji Wolnej Sztuki 1.3*. Fundacja Wolne Lektury zastrzega sobie prawa do wydania krytycznego zgodnie z art. Art.99(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych. Wykorzystując zasoby z Wolnych Lektur, należy pamiętać o zapisach licencji oraz zasadach, które spisaliśmy w *Zasadach wykorzystania Wolnych Lektur*. Zapoznaj się z nimi, zanim udostępnisz dalej nasze książki.

E-book można pobrać ze strony: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/galczynski-gaweda-starego-kretyna/>

Tekst opracowany na podstawie: Konstanty Ildefons Gałczyński, *Próby teatralne* 3, wyd. Czytelnik, Warszawa 1979.

Wydawca: Fundacja Wolne Lektury

Publikacja zrealizowana w ramach biblioteki Wolne Lektury (wolnelektury.pl). Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury – państwowego funduszu celowego. Reprodukacja cyfrowa wykonana przez Fundację Wolne Lektury.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Ilona Kalamon, Kornel Myczko, Natalia Matusiak.

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Wolne Lektury – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przekaż 1,5% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Wolne Lektury, KRS 0000070056.

Wspieraj Wolne Lektury i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

Przekaż darowiznę na konto: [szczegóły na stronie Fundacji](#).